

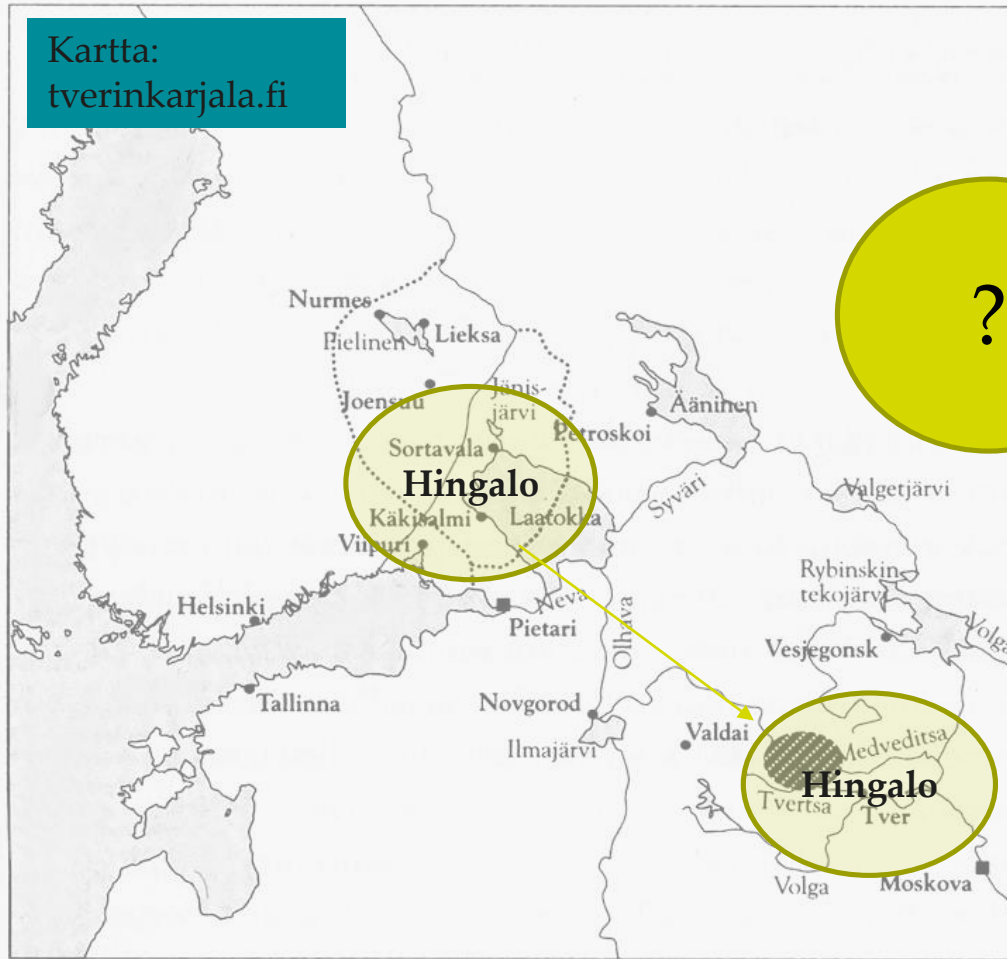
Sanastosta tarkennusta tverinkarjalaisten lähtöseutuihin?

Tverinkarjalaisten ystävät ry:n vuosikokous 19.3.2017

Susanna Tavi, nuorempi tutkija

Kartta:
tverinkarjala.fi

Tverin karjalaiskylien keskeinen alue nykyään (Virtaranta 1986).

Tutkimuskysymyksiä

- Mihin päin Tverin aluetta on tultu Raja-Karjalan pitäjistä eli Salmista, Suistamolta, Suojärveltä, Ilomantsista, Impilahdelta ja Korpiselästä?
- Onko olemassa Raja-Karjalan ja Tverin murteiden yhteinen sanastokerrostuma?
- Millä karjalan murteella on eniten yhteistä sanastoa Tverissä puhuttavan karjalan kanssa?

Kuinka tverinkarjalaisten lähtöseutuja voi tutkia sanaston näkökulmasta?

Sarhimaa & Siilin 1994: 271

1. Tarkastellaan murre sanojen levikkiä
2. Valitaan sanaston aihepiiri
3. Tutkitaan murre sanoja sanakirja-aineuksesta
4. Varmistetaan levikit kyselylomaketyyppisellä tutkimuksella

Sanastossa on variaatiota myös Tverin karjalaismurteiden kesken

(Gromova 2017)

- Tverin karjalaismurteissa voidaan erottaa kolme päämurretta
 - Tolmačču: *luukka, luukku* (myös vienankarjalassa) 'sipuli'
 - Vesjegonsk: *luukka* 'sipuli'
 - D'orža
- Tutkimuskysymysten tarkennusta Tverin karjalaismurteiden sanaston näkökulmasta:
 - Mistä sanastolliset erot ovat peräisin?
 - Voiko tverinkarjalaisten lähtöseuduilla olla vaikutusta vai ovatko sanastolliset erot kehittyneet vasta Tverin alueella?

Sanaston levikkiryhmät tverinkarjalaisten murteiden näkökulmasta (Sarhimaa & Siilin 1994: 272-273)

1. Yhteiskarjalainen kerrostuma

- Omaperäisiä sanoja
- Vanhoja slaavilaisia sanoja
- Esimerkiksi *besodat* 'iltamat', *pelvaš* 'pellava', *poro* 'tuhka'

2. tver + kaksi muuta murretta

- tver ja varsinaiskarjalan murteet: esimerkiksi *hingalo* 'uuninsuun edusta'
- tver sekä eteläkarjala ja aunukselaismurteet: esimerkiksi *vemmel* 'hevosen länkikaari'

Sanaston levikkiryhmät tverinkarjalaisten murteiden näkökulmasta (Sarhimaa & Siilin 1994: 272-273)

3. tver + yksi muu murre

- Usein tver ja eteläkarjalaiset murteet
- Erityisesti marjojen nimet, esimerkiksi *muuroan* 'muurain', *juomukka* 'Vaccinium uliginosum'

4. Vain tver

- Vain tverinkarjalaisissa murteissa, esimerkiksi *nagole* 'aina, pelkästään', *kiitošt'yt't'ö* 'hyvä, kiitettävä tyttö'

Karjalan kielen sanakirjan ainekset (KKS)

- Pitäjämurteittainen kuvaus mahdollistaa melko tarkan lähtöseutujen kuvaamisen sanaston kannalta, vaikka esimerkiksi Saloheimo (2010) on historian alan tutkimuksessaan käsitellyt lähtöseutuja kylien tarkkuudella.
- Sarhimaan & Siilinin (1994) menetelmäketjua seuraten KKS:n aineistosta:
 - Murrelevikiksi valikoitui Raja-Karjalan pitäjät ja Tver.
 - Sanaston teemaksi valikoitui pihapiiri.
- KKS:n aineisto on koottu n. 300 vuotta tverinkarjalaisten murteiden synnyn jälkeen, joten ne yhteiset ainekset, jotka sanakirjasta löytyvät, ovat luultavasti alkuperäisiä yhteisiä aineksia.

Pilottihaastatteluja Tverissä kesäkuussa 2016

- Pilottihaastatteluuissa testattiin haastattelemiseen sopivia menetelmiä, joilla voi selvittää informanttien sanastotietoa.
- Suuntaa antavia tuloksia
 - Pihapiiri sopii kyseltävän sanaston teemaksi.
 - Venäjän vaikutus voi sekoittaa tutkimusasetelmaa.

Informanttien tuottamia / tunnistamia pihapiirin sanoja

Sanan merkitys	Nainen, Tolmačču	Nainen, Lihoslavl	Mies, Zaluazina	Mies, Tolmačču
puna-apila	kliiveri (čuajuun)	kliiveri	kliiver / timoška	-
niittyleinikki	keldakukka 'peltokukat'	ljutikka	-	-
siankärsämö	tuhatlehtikukka			
talli	tanhua (ei konussi)	tanhuušša / konušnaš	konuušna, tanhuušša, karjatta	tanhuussa
navetta	liävä	liäväššä	pottšit liäväš	-
kirnu	majka	tolkuška / rengi ei bočku	-	-
satula	sedula	sedlain	-	-

Sanastoa Tolmačun kylän kirjaston museossa

Lähtöseutujen yhteys tverinkarjalaisten nykymurteiden sanastoon – alustavia tuloksia

- Sarhimaan & Siilinin pilottitutkimuksessa tverinkarjalaiset keskimurteet yhdistyvät eteläkarjalaisiin murteisiin (1994: 274).
- Saloheimon (2010) tutkimustulokset tukevat Sarhimaan & Siilinin pilottitutkimuksen tuloksia.
- Oma pilottitutkimus:
 - On olemassa jonkin verran Raja-Karjalan ja Tverin murteille yhteistä sanastoa.
 - Venäjän kieli vaikuttaa tutkimusasetelmaan.
 - Ilmeni pieniä kylien välisiä eroja sanaston kannalta (esimerkiksi 'talli' *konuušna* vai *tanhua*).

Lähteet

Gromova, Ljudmila 2017: *Tverinkarjalan kurssin materiaali*. 6.–13.2.2017. Itä-Suomen yliopisto.

KKS = Karjalan kielen sanakirja. Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen verkkojulkaisuja 18. Helsinki 2009. Saatavissa: http://kaino.kotus.fi/cgi-bin/kks/kks_etusivu.cgi

Saloheimo, Veijo 2010: *Entisen esivallan alle, uusille asuinsijoille. Ortodoksikarjalaisten ja inkeroisten poismuutto 1500- ja 1600-luvulla*. Joensuu: Pohjois-Karjalan historiallinen yhdistys.

Sarhimaa, Anneli – Siilin, Lea 1994: *”Pasportas on kirjutettu mie olen karjalan’e”*. *Studia Carelica Humanistica* 5, s. 267–278. Joensuu: Joensuun yliopiston humanistinen tiedekunta.

www.tverinkarjala.fi

susanna.tavi@uef.fi

UNIVERSITY OF
EASTERN FINLAND

uef.fi